

Relacje Grodziska Mazowieckiego w układzie regionalnym

Relations of Grodzisk Mazowiecki in the regional system

Euzebiusz Sowa

Burmistrz Grodziska Mazowieckiego w latach 1990-1994

Streszczenie

Cel: Ustalenie relacji zachodzących między Grodziskiem Mazowieckim a jednostkami samorządu terytorialnego w zachodniej części województwa mazowieckiego, ze szczególnym uwzględnieniem miasta stołecznego Warszawy.

Materiał i metody: Procesy zachodzące w gminie są wynikiem wielokierunkowych relacji wynikających ze złożoności funkcji gminy oraz jej usadowieniem w przestrzeni w rozumieniu geograficznym, prawnym, kulturowym, gospodarczym, społecznym, politycznym. Władza gminy pełni rolę decydenta w sprawach mieszkańców, a jednocześnie od woli mieszkańców zależą losy zarządców gminy. Funkcjonowanie gminy regulowane jest przez wiele przepisów, począwszy od Konstytucji i ustawy o samorządzie, a skończywszy na szczególnych przepisach, m.in. o finansach publicznych, planowaniu przestrzennym itd. W przypadku Grodziska Mazowieckiego na relacje gminy z otoczeniem zewnętrznym ma wpływ Warszawa, przy czym w artykule skoncentrowano się na wpływie Warszawy na relacje zachodzące między jednostkami samorządu terytorialnego w zachodniej części województwa mazowieckiego. Nie będą omawiane obligatoryjne związki gminy wynikające z uregulowań prawnych pomiędzy organami województwa, państwa, urzędów centralnych.

Wyniki: Relacje między gminami w bliskim sąsiedztwie prowadzić mogą do wykorzystania efektu skali i obniżenia kosztów działania. Nie mniej ważne niż związki zawierane przez władze samorządowe są związki mieszkańców z gminą, regionem czy metropolią. Położenie Grodziska Mazowieckiego stawia przed samorządem wyzwanie jak utrzymać dotychczasowy poziom rozwoju i efektywnie wykorzystać szanse wynikające z rozwoju metropolii. Silne i trwałe związki potwierdza skala i kierunki migracji.

Słowa kluczowe: Grodzisk Mazowiecki, współpraca, relacje między JST, rola samorządu..

Summary

Purpose: Establishing the relations between Grodzisk Mazowiecki and local government units in the western part of the Mazowieckie Voivodeship, with particular emphasis on the capital city of Warsaw.

Material and methods: The processes taking place in the commune are the result of multidirectional relations resulting from the complexity of the commune's functions and its location in space in the geographical, legal, cultural, economic, social and political sense. The commune authority plays the role of a decision-maker in the affairs of the residents, and at the same time the fate of the commune administrators depends on the will of the residents. The functioning of the commune is regulated by many regulations, ranging from the Constitution and the Act on Local Government, to specific regulations, m.in. on public finances, spatial planning, etc. In the case of Grodzisk Mazowiecki, the relations of the commune with the external environment are influenced by Warsaw, while the article focuses on the influence of Warsaw on the relations between local government units in the western part of the Mazowieckie Voivodeship. Obligatory relationships of the commune resulting from legal regulations between the authorities of the province, the state, central offices will not be discussed.

Results: Relations between municipalities in close proximity can lead to the use of economies of scale and lower operating costs. No less important than the relationships concluded by local authorities are the relationships of residents with the commune, region or metropolis. The location of Grodzisk Mazowiecki poses a challenge to the local government on how to maintain the current level of development and effectively use the opportunities resulting from the development of the metropolis. Strong and lasting relationships are confirmed by the scale and directions of migration.

Keywords: Grodzisk Mazowiecki, cooperation, relations between local government units, the role of local government

Relacje Grodziska Mazowieckiego w obszarze metropolitalnym i regionalnym wynikają z jego położenia, znaczenia gospodarczego i społecznego dla Obszaru Metropolitalnego Warszawy. Miasto i Grodzisk Mazowiecki położone jest w odległości 30 km od Warszawy – stolicy metropolii. Miasto jest siedzibą gminy i stolicą Powiatu grodziskiego. Atutem Grodziska Mazowieckiego jest dostęp do autostrady A2 i drogi S8 oraz do sieci kolejowej PKP i linii WKD.

Dwa procesy: globalizacja i metropolizacja powodują zmiany w przestrzeni i społecznościach zamieszkujących na terenie OMW. W stolicy metropolii następuje wzmocnienie funkcji metropolitalnych: Warszawa jest między innymi siedzibą międzynarodowych korporacji i instytucji naukowych, importerem zagranicznych technologii i przedsiębiorstw, miejscem organizacji zagranicznych wydarzeń, bramą transferu ludzi, towarów i informacji z zagranicą. Realizacja tych funkcji powoduje powstawanie nowej zabudowy biurowej, przemysłowej, magazynowej, tworzenie nowych miejsc pracy i napływ do nich ludzi przede wszystkim z obszarów podmiejskich. W efekcie na realizację tych funkcji zajmowana jest coraz większa przestrzeń w OMW.

Grodzisk Mazowiecki od 1990 r. był i jest poddawany wpływowi metropolii w różnym stopniu. Do czasu wejścia Polski do UE związki Grodziska Mazowieckiego przede wszystkim dotyczyły gospodarki. Po 2004 r., wraz z napływem funduszy europejskich związki uzupełnione zostały o współpracę związaną z rozwojem komunikacji o znaczeniu krajowym i metropolitalnym, z dostępnością do usług publicznych oraz z ochroną środowiska naturalnego. W podobnej sytuacji były gminy Grodziskiego Regionu Rozwojowego złożone z powiatów grodziskiego, pruszkowskiego i żyrardowskiego.

Od momentu przejęcia władzy w 1990 r. przez odrodzony samorząd widoczny jest dynamiczny i systematyczny rozwój miasta i gminy. Na ten sukces złożyły się.:

1. Harmonijna współpraca organów gminy.
2. Pozytywny związek mieszkańców z władzami gminy – brak poważnych konfliktów.
3. Dobre relacje władz z przedsiębiorcami .
4. Docenienie efektów w rozwoju gminy przez otoczenie zewnętrzne.

W 1991 r. Grodzisk Mazowiecki przystąpił do Związku Miast Polskich, organizacji powołanej do reprezentowania interesów miast przed rządem. Pod koniec 1993 r. ustabilizowany został budżet gminy i zwiększone zostały dochody własne gminy. Pozwoliło to na kontynuowanie i rozpoczęcie nowych inwestycji w infrastrukturę miasta i gminy.

Związki z gminami sąsiednimi, które są ze swojej natury oczywiste, dotyczyły i dotyczą głównie współpracy w zakresie infrastruktury komunalnej. Współpraca z Gminą Milanówek została potwierdzona umowami o eksploatacji stacji uzdatniania wody w Milanówku, a następnie o odbiorze ścieków komunalnych przez grodziską oczyszczalnię ścieków. W kolejnych latach przez Gminę Grodzisk Mazowiecki zostały zawarte umowy na odbiór ścieków z Gminami: Brwinów i Podkowa Leśna. Gminy zaczynają dostrzegać, że optymalizację kosztów usług publicznych i niektórych inwestycji można uzyskać wykorzystując efekt skali i synchronizację w czasie realizację inwestycji liniowych np. drogi. Przykładem są porozumienia o zasięgu międzygminnym czy metropolitalnym dotyczącym komunikacji publicznej. Związek „Grodziskie Przewozy Autobusowe”, który został założony przez gminy Powiatu Grodzisk Mazowiecki i Powiaty: Grodzisk Mazowiecki, Pruszków oraz Gminę Błonie – obsługuje przewozy pasażerskie na terenie założycieli. Warszawska Kolej Dojazdowa, która jest własnością Województwa Mazowieckiego, Miasta Stołecznego Warszawy i gmin leżących na trasie kolei.

Relacje Grodziska Mazowieckiego z Metropolią Warszawską utrzymywane są w ramach Stowarzyszenia Metropolia Warszawska, którego gmina jest członkiem, a przedstawiciel Grodziska Mazowieckiego jest w zarządzie stowarzyszenia. Stowarzyszenie ma na celu m.in. integrację metropolii, wspólne występowanie o środki z UE na projekty metropolitalne. Jednym z efektów są środki na projekt „Zintegrowane Inwestycje Terytorialne”, z których wybudowane zostały ścieżki rowerowe. Dla poprawy życia mieszkańców w obszarach wiejskich utworzona została przez gminy związane z życiem i twórczością Józefa Chełmońskiego Lokalna Grupa Działania „Ziemia Chełmońskiego”. Działalność LGD koncentruje się głównie na wspieraniu akcji inicjowanych przez Koła Gospodyń Wiejskich. Poza związkami, w których Gmina Grodzisk Mazowiecki jest stroną lub członkiem na podstawie umów lub porozumień, gmina utrzymuje relacje z organizacjami społecznymi. Na terenie gminy aktywnych jest ok. 50 organizacji. W tej liczbie są organizacje z wieloletnią historią m.in. ZHP, TPD, Związek Emerytów i Rencistów, GKS Pogoń oraz nowe jak np. fundacje i stowarzyszenia pomocy osobom niepełnosprawnym, a także kluby sportowe. Wsparcie udzielane przez gminę w postaci dotacji na projekty zgłaszane przez organizacje pomaga w aktywizacji i budowaniu więzi między różnymi grupami mieszkańców. Efekty ich działalności są widoczne w postaci imprez integracyjnych, wydarzeń kulturalnych lub nagród i medali zdobytych przez sportowców.

Na szczególną uwagę zasługują związki Grodziska Mazowieckiego z przedsiębiorcami. Od początku samorządności władze gminy utrzymywały dobre relacje z istniejącymi przedsiębiorstwami, ułatwiając i promując rozpoczynanie działalności gospodarczej przez mieszkańców. Jednocześnie starały się sprowadzić na teren gminy firmy ze znaną na rynku marką i dużym kapitałem. Pierwszą, która swoją działalność przeniosła do grodziskiej strefy przemysłowej była amerykańska korporacja Procter&Gamble. Kolejna, która wybudowała swój zakład produkcyjny była PepsiCo. Pojawienie się tych firm na mapie Grodziska Mazowieckiego stało się magnesem przyciągającym inne firmy np. Danfos. Świeżo wybudowana przez gminę infrastruktura, utworzone strefy przemysłowe, poprawiły warunki istniejącym przedsiębiorstwom i pozwoliły na ulokowanie nowych. Utworzony w Urzędzie Miejskim Wydział Promocji Gminy Grodzisk Mazowiecki utrzymuje ścisłe relacje z przedsiębiorcami i zachęca nowe podmioty do inwestowania w Grodzisku Mazowieckim. Firmy i ich pracownicy uczestniczą w życiu miasta, biorąc udział w wydarzeniach kulturalnych i sponsorując imprezy sportowe lub integracyjne dla mieszkańców. Firmy dają zatrudnienie mieszkańcom gminy, powiatu oraz okolicznych miejscowości. Wg danych GUS pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 r. liczbę osób dojeżdżających do pracy w Grodzisku Mazowieckim przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Liczba dojeżdżających do pracy w gminie Grodzisk Mazowiecki

przyjeżdżający z powiatów	żyrardowski	pruskowski	M. St Warszawa	zach. warszawski	skierniewicki	sochaczewski	Razem
Grodzisk Mazowiecki - miasto	1597	631	688	298	279	172	3665
Grodzisk Mazowiecki - obszar wiejski	529	280	204	189	34	102	1338
Razem	2126	911	892	487	313	274	5003

Źródło GUS Macierz przepływów związanych z zatrudnieniem 2021, opracowanie własne

Pracownicy dojeżdżający do pracy tworzą związki z pracodawcą a także z miastem, w którym pracują. Korzystają tam z sieci handlowej, usługowej, oferty kulturalnej, usług publicznych. Natomiast w miejscu zamieszkania propagują warunki życia i osiągnięcia miasta, przyczyniając się w ten sposób do jego rozwoju. Lokalizacja Grodziska Mazowieckiego w Obszarze Metropolitalnym Warszawy (OMW) pozwala na korzystanie z atutów stolicy metropolii.

Mieszkańcy Grodziska Mazowieckiego znajdują zatrudnienie zgodnie ze swoimi ambicjami i kompetencjami, korzystają z oferty kulturalnej niedostępnej na miejscu, zdobywają wykształcenie w warszawskich wyższych uczelniach. Dla mieszkańców OMW poszukujących spokojnego miejsca do zamieszkania z wysokim poziomem usług publicznych Grodzisk Mazowiecki jest atrakcyjną lokalizacją. Proces ten potwierdza rozwój budownictwa jednorodzinnego na terenach gminy. Widoczny jest on we wzroście podatku od nieruchomości, co przedstawia tabela nr 2.

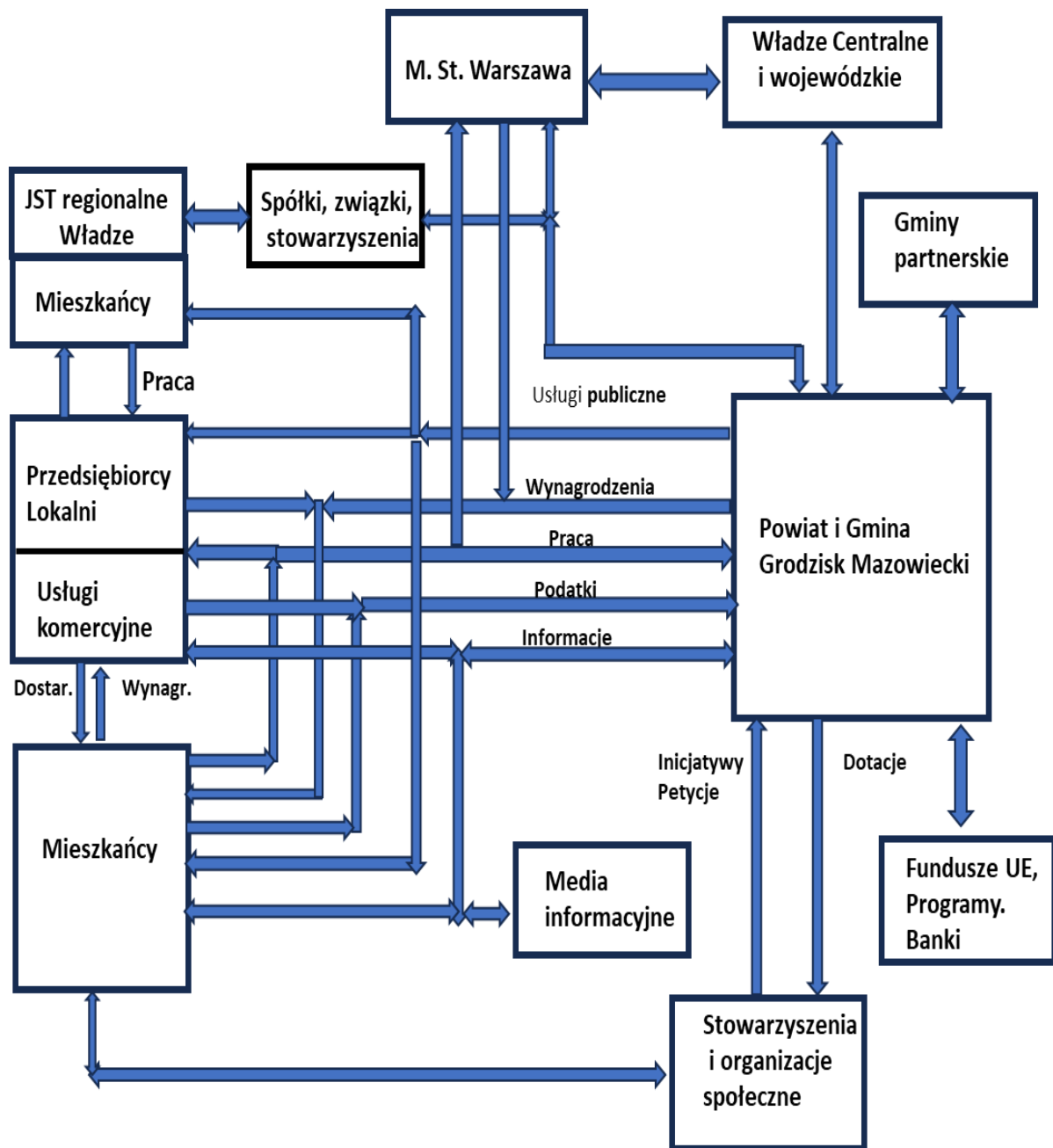
Tabela nr 2 Zmiana głównych dochodów własnych Grodziska Mazowieckiego

rok	1995	2000	2005	2010	2015	2020	2022	wzrost w %
ludność	33 138	34 399	37 091	41 976	45 259	52 540	54 520	64,5
dochód z PON tys. zł	2951	7635,3	14049,7	18856	27373	39023,8	47288,9	1502,5
stawka PON w zł za mkw	0,21	0,41	0,54	0,65	0,75	0,81	0,89	323,8
dochód z PIT	7715,1	9081	19108,4	34858,6	51143,5	81766	95376,1	1136,2

Źródło GUS BDL opracowanie własne

Rozlewanie się metropolii na tereny podmiejskie w postaci „chaotycznej” zabudowy powoduje konieczność budowy infrastruktury publicznej w postaci dróg, sieci wodociągowej, kanalizacyjnej itd. Budowa infrastruktury na tych terenach wymaga znacznie większych nakładów finansowych niż na terenach zabudowy zwartej. Tworzenie Planów Zagospodarowania Przestrzennego w gminie jest ściśle związane z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego. Krytycznymi elementami planu są inwestycje liniowe. Przykładem tego są losy obwodnic Grodziska Mazowieckiego: Obwodnica wzdłuż drogi nr 719, której oddanie do użytku zakończyło się z kilkuletnim opóźnieniem w stosunku do decyzji o jej budowie. Południowa Obwodnica Grodziska Mazowieckiego i Milanówka, pomimo planowania jej budowy od lat siedemdziesiątych XX wieku, z powodu niekonsekwencji władz nie powstała i już nie powstanie.

Gmina ma złożoną strukturę, w której odbywa się swoista gra o zasoby w postaci: przestrzeni, władzy, pieniędzy, pozycji społecznej, itd. Związki między graczami w zależności od sytuacji mogą być zbieżne, a gracze mogą zawierać sojusze dla realizacji celu. Innym razem ci sami gracze mogą być przeciwnikami i bezwzględnie walczyć o swoje własne cele. Mapę relacji głównych graczy dla Grodziska Mazowieckiego przedstawia Rys. 1.

Rys. 1. Mapa relacji głównych graczy dla Grodziska Mazowieckiego [E. Sowa]

Graczami są przede wszystkim władze, mieszkańcy i przedsiębiorcy. Przy współpracy, czy rywalizacji mogą zamieniać się rolami. Np. mieszkańcy mogą występować również w roli przedsiębiorcy, organizacji społecznej lub władzy (np. radni).

Bibliografia

GUS. Dane z: BDL, Narodowych Spisów Powszechnych z lat 2006, 2011, 2021,
Macierz przepływów związanych z zatrudnieniem 2021.

© Akademia Nauk Stosowanych im. Haliny Konopackiej w Pruszkowie,
wydawnictwo@ans.pruszkow.pl

ISSN 2957-1359

Adres autora: usowina@wp.pl